

בנקודת הכובד

מצביאות בחזית התעלה
במלחמת יום הכיפורים

יעקב (ג'קי) אבן • שמחה מעוז

אלוף (מיל.) יעקב (ג'קי) אבן, אל"מ (מיל.) שמחה מעוז :

בנקודת הכובד - מצביאות בחזית התעלה במלחמת יום הכיפורים

מלחמה רחבה, זווית צרה

ביקורת של תא"ל (מיל.) ד"ר דני אשר בביקורת על ספר חדש אודות מלחמת יום הכיפורים, שיצא בהוצאת "מערכות" של צה"ל

הספר "בנקודת הכובד", העוסק במלחמת יום הכיפורים בחזית סיני, אמור לתאר את הלחימה ולהסיק ממנה מסקנות, בעיקר בכל הקשור לדרך ניהולה ברמת המצביאות, כפי שהתגלתה בשדה הקרב.

כותבי הספר "היו שם", כסגנו של מפקד האוגדה הצולחת, אוגדה 143 של האלוף אריק שרון, וכעוזר לסגן. השתתפותם האישית במלחמה היא, לדבריהם, מקור הסמכות שנטלו לעצמם לכתוב את הסיפור, וכל שהצליחו זה לשכפל עוד ספר למדף המתארך של הספרים המחקריים והתיאוריים, העוסקים במלחמה.

בתיאור העובדות, החסר במכוון סימוכין, מסתמכים הכותבים על פרסומים שונים, כולל על יומני המלחמה שניהלו או שכתבו בעצמם, ואין בהם שום חידוש. לעומת זאת, חסר בהם ניסיון לתאר ולהבין את מהלכיו של הצד המצרי היוזם והמכתיב, ששיקוליו ומהלכיו אמורים להיות חלק מכריע מהתכנון ומהפעלת הגייסות, גם ובעיקר מרמת המצביאות, במהלך הקרב. הבנתם מחייבת מודיעין וזה אינו אלא, לדבריהם, "חוות דעת: אינטיליגנטית במקרה הטוב, מפוקפקת במקרה הרגיל ותמיד ראויה לחשד עמוק".

בניסיון לנתח את מהלכי המלחמה, משתמשים הכותבים בכלים מתחום ניתוח המערכות וחקר הביצועים, מאוירים בנוסחאות מתימטיות חסרות משמעות. מושגים שונים המחייבים הבהרה, כמו מטרת המלחמה שלנו ושל המצרים ואפילו הכוונות ויכולת ההכרעה, נותרים ללא הסבר מספיק ופעמים רבות תלויים באוויר ואפילו מוטעים. גם מרשמי הקרב, המופיעים בספר, לוקים בחסר. טובים מהם נמצאים, למשל, באתר האינטרנט של חטיבה 14.

הספר מתמקד בפעילות אוגדה 143. הוא מתאר נאמנה את מהלכי הגיוס והשינוע לחזית, את התקפת הנגד הכושלת של אוגדה 162 ב-8 באוקטובר, ואת מסעה ההזוי של אוגדה 143 (האוגדה המחפה), באותה עת דרומה. הוא מציג גם את כישלונה של התקפת הנגד האחרת של אוגדה 143 ב-9 באוקטובר ואת הצלחותיה אל מול "ההתקפה המשוריינת" המצרית ב-14 באוקטובר.

מטבע הדברים, מתמקד הספר במבצע הצליחה האוגדתי ובהצגת המאמצים העילאיים עליהם הופקד סגן מפקד האוגדה, לארגן ולתמוך בריכוז ובהפעלת האמצעים הדרושים לביצועה. בפרקיו האחרונים מתאר הספר גם את פיתוח המתקפה בשלביה הסופיים של המלחמה בשתי גדות תעלת סואץ.

כדי לתת פרופורציה להחלטותיו הגאוניות ולרוח הקרב של מפקדם האלוף שרון, מגמדים הכותבים את כל מי שפעל מעליו במטכ"ל ובמפקדת החזית או במקביל לו - באוגדה השכנה. גם ניסיונם לתת "הוראות" והשראה למצביאי העתיד, ניסיון שבעטיו תמך מפקד המכללות הנוכחי בהוצאת הספר ב"מערכות", בית ההוצאה הרשמי של צה"ל, נעשה ברובו בדרך השלילה, ועל כך כבר אמר האלוף

זורע "כי אין לנו טובים מאלה שעשו את השגיאות. אל תחפשו אשמים, חפשו מה לתקן" (על פי תמליל שיחה מארכיון צה"ל, שפורסם על ידי אמיר אורן ב"הארץ", 12 באפריל 2012).

נראה שהחלק הטוב ביותר בספר הוא ההקדמה, אותה כתב מפקד המכללות הצבאיות הקודם האלוף גרשון הכהן, בעצמו מפקד גיס, תפקיד המחייב, ללא ספק, הבנה בתורת המצביאות. האלוף הכהן מתאר את הפונקציה הייחודית אותה ממלא האדם הנדרש לעמוד בנקודת הממשק בין המלחמה בממדיה הטקטיים לבין המלחמה בממדיה המערכתיים והאסטרטגיים. בתבונתו המקצועית ובסמכותו המנהיגותית הוא מתווך בין הבנת המלחמה כאוסף של אירועים לבין הבנת מגמת המלחמה בנקודת מבט רחבה.

הכתבה פורסמה בגיליון 8 של ישראל דיפנס בתאריך 16.6.12